

PROVOLÁNÍ VŠESVAZOVÉHO SJEZDU SOVĚTSKÝCH UČITELŮ K UČITELŮM, PRACOVNÍKŮM LIDOVÉHO VZDĚLÁNÍ, RODIČŮM A VEŘEJNOSTI

Historické události poslední doby, zvláště všelidová diskuse a přijetí nové Ústavy SSSR, jsou projevem pevné semknutosti dělnické třídy, kolchozního rolnictva a lidové inteligence kolem Komunistické strany Sovětského svazu, vedoucí síly socialistické společnosti. V ovzduší všeobecného nadšení a obětavé práce k uskutečňování závěrů XXV. sjezdu KSSS vzpomněli sovětské lidové slavného 60. výročí Velikého října.

Všesvazový sjezd učitelů jménem všech učitelů i pracovníků lidového vzdělání země sovětů plně souhlasí a vše podporuje vnitřní i zahraniční politiku komunistické strany i sovětské vlády. Léta, která uplynula od předchozího všesvazového sjezdu učitelů, jsou charakterizována neobyčejnou péčí leninského ústředního výboru strany, politického byra ÚV KSSS a osobně soudruha Leonida Iljiče Brežněva o lidové vzdělání, o sovětského učitele. Historické závěry XXIV. a XXV. sjezdu KSSS, strana a vládní usnesení o škole určila generální linii jejího dalšího rozvoje a zdokonalení.

S pocitem oprávněné hrdosti hovoříme o neocenitelném přínosu, kterým je škola pro výchovu všech pokolení sovětských lidí v komunistickém přesvědčení, sovětského vlastnictví a proletářského internacionálního, přípravy k práci a k obraně vymožeností socialistické vlasti. Všeobecně vzdělávací škola je skutečně všelidovou školou, důsledně uskutečňující leninské principy jednotné pracovní polytechnické školy.

Vynikajícím úspěchem komunistické strany

a našeho lidu, socialistického společenského zřízení, sovětského systému lidového vzdělání za uplynulých deset let je dovršení přechodu k povinnému všeobecnému střednímu vzdělání. Dorůstající pokolení vstupuje nyní do života s úplným středoškolským vzděláním. To vytváří nové příznivé podmínky pro další rozvoj pracovních sil, duchovní kultury, tvůrčí iniciativy pracujících, utváření komunistické osobnosti.

V souladu s úspěchy současné vědy, techniky i kultury byla vykonána pozoruhodná práce na přestavbě obsahu středního vzdělání. Ve středu pozornosti školy je stále výchova žáků na velkém příkladu života a díla V. I. Lenina, revolučních, bojových a pracovních tradic strany a lidu.

Nová usnesení strany a vlády o škole stavějí na základě hluboké vědecké analýzy systému osvěty jasný a rozsáhlý program práce školy v současné etapě rozvoje společnosti, vytyčuje hlavní cíle a směry její činnosti na dlouhé období.

Hlavním úkolem všeobecně vzdělávací školy je nyní důsledná realizace závěrů XXV. sjezdu KSSS a ustanovení nové Ústavy SSSR o rozvoji povinného všeobecného středního vzdělání, další rozvíjení výchovně vzdělávacího procesu, aby zabezpečil přípravu všestranně rozvíjených budovatelů komunistické společnosti.

Upevnění historického úspěchu sovětského systému vzdělávání — přechod k všeobecnému střednímu vzdělání — vyžaduje neochabující pozornost k dokončování výuky absolventů

osmiletých škol, devátých tříd všeobecně vzdělávacích škol, středních odborných učilišť a středních odborných škol. Ani jeden žák ukončující osmou třídu nemůže být puštěn ze zřetel. Je nutno dosáhnout toho, aby povinnost získat střední vzdělání byla jasná každému žákovi, veškeré studující a pracující mládeži.

V současné etapě rozvoje socialistické společnosti zvláště vzrůstá výchovná funkce školy a její úloha v přípravě mládeže k životu a práci. Strana a vláda dávají pokyn, aby si absolventi střední školy v současné době v průběhu výuky osvojili hluboké znalosti základů věd a pracovní návyky pro práci v národním hospodářství a dospěli až ke zvládnutí jednotlivých profesí. K přípravě mládeže k práci ve sféře materiální výroby je nezbytný obrátit školu k vhodné volbě povolání. S tímto závažným úkolem školy musí být důkladně seznámeni sovětské učitelé, žáci i jejich rodiče.

Je třeba realizovat široký program způsobů, jak zlepšit pracovní výchovu, vzdělání a profesionální orientaci žáků: podstatně rozšířit síť meziškolních učebně výrobních kombinátů, školních dílen a cechů bezprostředně v továrnách a v zemědělských podnicích; zlepšit činnost žákovských výrobních brigád, táborů práce a odpočinku; rozvíjet různé formy účasti žáků na všeobecně prospěšné výrobní práci.

Při uskutečňování tohoto společensky významného programu počítají učitelé, pracovníci lidového vzdělání s účinnou pomocí a pochopením rodičů, dělnických instruktorů, odborných a komsomolských organizací, vědeckotechnických společností i jiných společenských organizací a zařízení.

Hlavním úkolem sovětské školy zůstává další zdokonalování výchovně vzdělávacího procesu, zvýšení efektivnosti vyučovací hodiny, zlepšování metod výchovy a vyučování. Je nutno rozvíjet poznávací aktivitu žáků, samostatnost jejich myšlení, probouzet v nich touhu po poznání, utvářet návyky samostatné práce, sebevýchovy, aby naše mládež ve svém životě i práci byla na úrovni výsledků vědy, techniky a kultury.

Zdokonalovat vyučovací hodinu jako základní formu výchovně vzdělávacího procesu vyžaduje důsledné dodržování principu organické jednoty vzdělávání a výchovy. Každá vyučovací hodina, každá mimotřídní činnost musí utvářet marxisticko-leninský světový názor žáků, vyzbrojovat je trvalými znalostmi základů věd.

Naši povinností je neustále zvyšovat kvalitu vědomostí žáků, utvářet výchovně vzdělávací proces tak, aby aktivně působil na jejich všestranný rozvoj a ideově morální zdokonalování. V podmínkách socialismu, který zajišťuje skutečnou jednotu zájmů společnosti i jednotlivce, je realizace ústavních práv a svobod neoddelitelná od plnění občanských povinností.

Proto je nutno při seznamování žáků se základy věd a zvláště s novou Ústavou SSSR důsledně připravovat mladé pokolení, aby splnilo svou občanskou povinnost vůči vlasti. Žáci se musí hluboce seznámit s tou prostou a nezvratnou skutečností, že postavení a prestiž člověka v naší vlasti zcela záleží na jeho veřejné prospěšné práci a úrovni ideově morálního charakteru.

Při organizování veškeré práce se žáky je nutno věnovat ještě větší pozornost výchově lásky k práci, hluboké úcty k pracujícím, připravenosti pracovat ve sféře materiální výroby. Systematicky seznamovat s vnitřní i zahraniční politikou strany i sovětské vlády, vychovávat dorůstající pokolení k bezmeznému oddanosti vlasti, věci komunistické strany, vytvářet politickou zralost, třídní uvědomění, nesmířitelnost s buržoazní ideologií a morálkou, aktivní životní postoj. Zvláštní místo při řešení těchto důležitých úkolů má zkvalitňování metod a prostředků ideově politické výchovy, seznamování s leninským teoretickým odkazem, s hlavními dokumenty naší strany, s pracemi soudruha L. I. Brežněva.

Velké úsilí musí být zaměřeno na rozvoj společenské aktivity a tvořivé činnosti žáků, na pomoc školním komsomolským a pionýrským organizacím. Je nutno aktivizovat orgány žákovské samosprávy na všech středních a osmiletých školách, zakládání žákovských kroužků, které mají napomáhat vytvářet různé žákovské kolektivy.

Sjezd vyjadřuje přesvědčení, že učitelé, vychovatelé škol a mimoškolních výchovných zařízení společně se společenskými organizacemi budou usilovat o zvýšení výchovné efektivnosti mimotřídních a mimoškolních činností, o rozšíření sítě zájmových kroužků a jiných sdružení žáků, mající co nejlepši podmínky pro rozšiřování jejich celkového obzoru, rozvoj iniciativy a tvůrčích schopností.

Důležitou úlohu v lidovém vzdělání mají předškolní zařízení, kde se nyní velká část dětí připravuje pro vstup do školy. Je nutno prohloubit péči o jejich potřeby, všemožně rozšiřovat spojení a kontinuitu v práci základních a mateřských škol.

V naší zemi rok od roku vzrůstá blahobyt a kulturní úroveň sovětské rodiny, zvyšuje se její úloha v utváření osobnosti a mravního charakteru dětí. Vzrůstající význam rodinné výchovy se odráží i v nové Ústavě SSSR. Sjezd vyzývá rodiče, aby aktivně pomáhali škole při výchově dorůstajícího pokolení na podkladě slavných tradic sovětského lidu, aby vychovali důstojnou směnu vzdělaných, pracovitých, ideově pevných budovatelů komunismu. Čestným úkolem učitelstva je i nadále všemožně pomáhat rodině v otázkách výchovy, provádět systematickou pedagogickou osvětu mezi rodiči a veškerým obyvatelstvem.

Důležitou rezervou pro zvyšování efektivity výchovné práce je posílení svazku a účinné spolupráce školy s průmyslovými závody, kolchozy a sovchozy. Z roku na rok se rozšiřuje jejich účast na ideově morální a pracovní výchově žáků. Sjezd učitelů je přesvědčen, že průmyslové a zemědělské závody a celá veřejnost budou škole i nadále poskytovat účinnou pomoc, vytvoří atmosféru obecné zainteresovanosti a pochopení pro její potřeby, poskytnou všemožnou pomoc pedagogickým kolektivům při organizování výchovně vzdělávací práce, pracovní přípravy a profesionální orientace žáků.

Podstatná část absolventů osmiletých škol prodlužuje své vzdělávání v středních odborných školách nebo v odborných učilištích. Těsný kontakt a účinná spolupráce, výměna zkušeností pedagogických kolektivů výchovných zařízení všech typů má přispět ke splnění hlavního úkolu — zajistit úplné střední vzdělání i přípravu k práci každému absolventu.

Sjezd učitelů se obrací k slavné frontě sovětských vědců, k profesorům a učitelům vysokých škol. Škola od nich očekává ještě větší pomoc ve výzbrojování učitelstva novými poznatky vědy a techniky k rozvíjení poznávacích schopností žáků, vydávání populárně vědecké literatury a učebnic.

Při utváření ideových, morálních a estetických názorů má velkou úlohu mnohonárodní sovětská kultura, bezprostřední kontakty mládeže s tvůrčí inteligencí. Všesvazový sjezd učitelů se obrací k spisovatelům, skladatelům, umělcům, pracovníkům divadla a filmu s výzvou vytvářet pro děti a mládež vysoce umělecká díla oslavující duchovní bohatství sovětského lidu, velikost jeho úspěchů, vynikající morální vlastnosti budovatelů komunismu a také záslušnou práci sovětského učitele.

Společně s pracovníky kultury, literatury a umění jsou učitelé povoláni vytvářet u žáků vysoké komunistické ideály, estetický vkus, etické normy a návyky kulturního chování. Ve výzbroji výchovy a vzdělání zaujímá přední místo kniha — neocenitelný pramen vědění, učitelka i přítelkyně člověka.

Problémy lidového vzdělání se dotýkají každé rodiny, širokých mas obyvательства naší země. V souvislosti s tím sjezd vyzývá pracovníky tisku, rozhlasu a televize, aby široce a na vysoké ideové úrovni objasňovali aktuální otázky vzdělávání a výchovy mládeže, zveřejňovali pokrokové zkušenosti ze současné výchovné práce školy, rodiny a celé veřejnosti.

Neoddělitelnou složkou všestranného rozvoje mladé směny je tělesná výchova a sport, péče o zdraví žáků. Jsme přesvědčeni, že pracovníci tělesné výchovy, zdravotní péče, naši proslavení mistři sportu se budou podílet na výchově radostného, tělesně vyspělého mladého pokolení.

Tvořivé síly novátorských učitelských zkušeností, výsledky pedagogické vědy jsou pramenem soustavy lidového vzdělání. Všesvazový sjezd učitelů je přesvědčen, že pracovníci pedagogické vědy, instituty pro další vzdělávání učitelů, metodické instituce široce rozvinou výzkum aktuálních problémů současné školy, obohatí její metodickou výzbroj, budou operativně zevšeobecňovat a propagovat nejlepší zkušenosti, aktivně prosazovat v učitelských kolektivech principy vědecké organizace práce.

Při řešení problémů a úkolů stojících dnes před všeobecně vzdělávací školou hlavním činitelem zůstává učitel se svým ideovým přesvědčením, zájmem, hlubokými znalostmi, láskou a vysokou náročností k dětem, tvůrčí aktivitou. Pro rozvoj těchto vlastností je nutno rozšiřovat žádoucí iniciativu, s kterou přišly nejlepší pedagogické kolektivy Moskvy i jiných měst a obvodů: „Vzornému komunistickému městu vzorné školy!“, „Od tvořivě pracujícího učitele k tvořivě pracujícímu kolektivu“, „Pro každou hodinu zvláštní přípravu, nejnovější metody, vysokou kvalitu“. Všesvazový sjezd vřele podporuje tyto vlastenecké činy a vyzývá učitele k následování příkladu nejlepších pedagogických kolektivů.

Zvláštní pozornost a péči vyžaduje příprava mladých učitelů. Pedagogické kolektivy jsou povinny učinit vše, aby vyzbrojily mladé učitele vynikajícími zkušenostmi nashromážděnými naší školou. Je nutno dále rozvíjet všechny formy zvyšování kvalifikace a sebevzdělávání učitelů, zlepšovat organizaci jejich práce, odpovědnost i způsobu života.

My, delegáti Všesvazového sjezdu učitelů, jsme hluboce přesvědčeni, že pracovníci lidového vzdělání pod vedením Komunistické strany Sovětského svazu v atmosféře všelidové péče o rozvoj vzdělání vynaloží všechny své síly a energii, aby zabezpečili úspěšné splnění stranických a vládních usnesení o škole, o výchově ideově uvědomělých, vzdělaných, pracovitých mladých budovatelů komunismu, bezmezně oddaných velikému leninskému dílu.

Moskva, červen 1978

Sovětská věda utrpěla velkou ztrátu, když 21. ledna 1979 zemřel v 76 letech věku významný sovětský vědec, komunista, laureát Leninovy ceny, člen Akademie pedagogických věd SSSR, doktor psychologických věd, děkan fakulty psychologie Moskevské státní univerzity Alexej Nikolajevič Leontějev.

A. N. Leontějev se narodil r. 1903 v Moskvě. Po ukončení studia na Moskevské univerzitě byla celá jeho činnost spojena s vědou. Byl jedním z nejbližších spolupracovníků L. S. Vygotského. Od r. 1926 přednášel na vysoké škole. V letech 1931–1935 vedl výzkumné práce v Charkově na Ukrajině. Roku 1941 se stal profesorem Moskevské univerzity. Od roku 1944 vedl po několik let oddělení dětské psychologie Ústavu psychologie Akademie pedagogických věd RSFSR. Výsledky jeho činnosti byly oceněny volbou do funkce akademika-sekretáře APV RSFSR (1950–1955) a později byl zvolen viceprezidentem (1959–1961). Byl také členem prezidia Psychologické společnosti SSSR, redaktorem a členem redakčních rad vědeckých časopisů. Byl rovněž čestným členem akademií řady zemí.

Vědeckovýzkumné práce A. N. Leontějeva jsou věnovány především rozvoji psychiky: genezi psychiky, její biologické evoluci, společenskohistorickému rozvoji dítěte, rozvoji psychických procesů, zvláště paměti. Vypracoval řadu nových teoretických teorií: hypotézu o rozvoji vnímavosti, tezi o jednotě utváření vnější (praktické) a vnitřní (teoretické) činnosti člověka, o mechanismu celoživotního formování funkcionálních mozkových systémů tvořících fyziologický základ specificky lidských schopností atd. Zabýval se také otázkami psychologie práce.

Rozsáhla je publikační činnost A. N. Leontějeva, z níž jmenujme např. studie „O sociální podstatě člověka“ a „Biologické a sociální v psychice člověka“. Jeho monografie „Činnost, vědomí, osobnost“ byla odměněna Lomonoso-

vovou cenou Akademie věd SSSR. Právo na přední místo mezi světovou špičkou v oblasti psychologie potvrdil A. N. Leontějev svým fundamentálním dílem „Problémy psychického rozvoje“ (Problémy razvitija psichiki. Izd. APN RSFSR, Moskva 1959, 1965, 1972; čes. překlad 1966), které sehrálo v šedesátých a sedmdesátých letech doslova epochální úlohu ve své oblasti, přičemž stimulovalo a orientovalo podstatnou část sovětské vědeckovýzkumné základny. Dílo zasáhlo svými pedagogickými implikacemi bezesporu významně i do řešení nejzávažnějších problémů marxistickoleninské pedagogiky. Leontějev v něm vychází z Marxovy teze o společenské podstatě člověka a vlivu procesu práce na všestranný a harmonický rozvoj jeho osobnosti. Podobně jako je proces práce určujícím činitelem dynamiky rozvoje lidské společnosti, je určujícím činitelem rozvoje osobnosti dítěte v procesu ontogeneze jeho individuální činnosti.

Do Leontějevova učení se promítá pojetí člověka jako biosociálního systému, jehož činnost tvoří rovněž systém. Základní tendencí rozvoje tohoto jednotného dynamického systému je neustálé obohacování lidské osobnosti spojené jak s duchovním a technickým progresem, tak zvláště se zdokonalováním společenských vztahů. Za svou objevnou práci „Problémy psychického rozvoje“ byl Leontějev vyznamenán Leninovou cenou. Dalším zpracování Leontějevova plodného učení se věnovali jeho žáci a následovníci, kteří upevňují vedoucí postavení sovětské psychologie ve světovém měřítku.

Alexej Nikolajevič Leontějev uskutečňoval po desetiletí aktivní vědeckoorganizační a společenskou činnost. Strana i vláda právem vysoce ocenily jeho zásluhy o rozvoj vlasti, a proto byl vyznamenán Leninovým řádem, Řádem rudého praporu práce, Řádem cti a četnými medailami.

Rudolf Opat

DOSAVADNÍ VÝSLEDKY A DALŠÍ POSTUP VĚDECKOVÝZKUMNÝCH PRACÍ V RÁMCI HLAVNÍHO ÚKOLU STÁTNÍHO PROGRAMU ZÁKLADNÍHO VÝZKUMU VIII-5-4

(Průběžná oponentní řízení úkolu „Soustava celoživotní komunistické výchovy a vzdělávání v ČSSR“)

Podle směrnic prezidia ČSAV byla i v hlavním úkolu VIII-5-4 „Soustava celoživotní komunistické výchovy a vzdělávání v ČSSR“ (koordinátor prof. dr. B. Kujala, CSc.) provedena analýza dosavadního průběhu vědeckovýzkumných prací za uplynulé období (1976–1978). Formou průběžných oponentních řízení všech dílčích úkolů a celého hlavního úkolu VIII-5-4, které byly uskutečněny závěrem r. 1978 v Praze a počátkem r. 1979 v Bratislavě, byly kriticky zhodnoceny dosažené výsledky a stanoven další postup řešitelských kolektivů pro zbývajících dva roky šesté pětiletky.

V hlavním úkolu VIII-5-4, který je součástí stěžejního úkolu státního programu základního výzkumu VIII-5 „Rozvoj člověka v socialistické společnosti, problémy jeho sociálního prostředí, kulturního života a komunistické výchovy“ a jehož hlavním pracovištěm je Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV, se zkoumá mnoho závažných otázek z oblasti obecné pedagogiky, didaktiky, teorie výchovy, vzdělávání učitelů a pedagogiky dospělých a v neposlední řadě i pedagogické psychologie. Hlavním cílem výzkumu je rozpracovat základy teorie celoživotního vzdělávání v socialistické společnosti a objasnit některé základní otázky výchovy k marxisticko-leninskému světovému názoru. Obě uvedená témata jsou současně zařazena i do Jednotného programu společenských věd po XV. sjezdu KSČ. Kromě toho se v hlavním úkolu VIII-5-4 řeší další závažné úkoly, jako např. problematika marxistické pedagogické diagnostiky, otázky tvorby modelů perspektivního systému vzdělávání v socialistické společnosti aj.

Jak stručně charakterizovat dosavadní průběh výzkumu a dosažené výsledky?¹⁾

V souladu s plánem výzkumu byla v první etapě (převážně v r. 1976) věnována hlavní pozornost doplnění řešitelských kolektivů a jednotnému teoreticko-metodologickému zaměření jejich vědeckovýzkumné činnosti. Z obecnější metodologické problematiky byly mj. propracovány otázky systémového přístupu a prognostických metod se zvláštním zaměřením k modelování vzdělávacích a výchovných objektů, odborným expertizám a pedagogickému experimentu. K celkové teoretické orienta-

ci a obsahovému zaměření výzkumu v rámci hlavního úkolu VIII-5-4 přispěla publikovaná monografie B. Kujala a kol. „K perspektivnímu systému celoživotní komunistické výchovy v socialistické společnosti“ (Praha, PÚ JAK ČSAV 1977, 522 s.).

I v jednotlivých řešitelských kolektivech dílčích úkolů byly v této etapě propracovávány teoreticko-metodologické otázky výzkumu a v dílčích úkolech VIII-5-4/1, VIII-5-4/2, VIII-5-4/3 a VIII-5-4/5, které se přímo řeší v PÚ JAK ČSAV, byly připraveny a publikovány sborníky zahrnující projekty výzkumu formou úvodních úkolů. Tyto sborníky byly podobně jako projekty výzkumu dílčích úkolů VIII-5-4/4 a VIII-5-4/6 řádně oponentovány a zhodnoceny jako přínos k teoretickému řešení jednotlivých výzkumných úkolů, podúkolů a témat.²⁾

V letech 1977 a 1978 probíhala vědeckovýzkumná činnost jednak formou historickovývojových, teoretickologických a komparačních analýz, jednak dílčími experimentálními sondami a empirickými šetřeními. V rámci dílčích úkolů VIII-5-4/1 a VIII-5-4/2 byly v tomto období propracovávány otázky cílů, obsahu, prostředků a podmínek systému celoživotní komunistické výchovy a vzdělávání, a to v obecné rovině výchovně vzdělávací soustavy jako celku, jednotlivých stupňů školského systému i ve vybraných učebních předmětech (český jazyk, literární výchova, ruský jazyk, cizí jazyky, dějepis, chemie, matematika, fyzika aj.). Současně byly rozpracovávány i problémy pracovní výchovy a polytechnického vzdělání a některé otázky řízení socialistické školy.

V uvedených oblastech a problémových okruzích byly na základě analýz vytýpovány hlavní problémy a rozpory, nosné komponenty a struktury budoucího systému. Nové prvky, s nimiž se počítá při tvorbě modelů perspektivního systému vzdělávání v rozvinuté socialistické společnosti, byly konfrontovány formou expertizních šetření s potřebami společnosti, perspektivami rozvoje vědy, techniky a kultury, jakož i pravděpodobnými vývojovými tendencemi a možnostmi budoucí socialistické školy. Těmito výzkumy byly získány podkladové materiály pro další etapu výzkumu – pro tvorbu perspektivních modelů ve zmíněných oblastech a okruzích, na něž se soustředí výzkum v r. 1979.

Důležitým přínosem dílčího úkolu VIII-5-4/1

k hlavnímu výstupu celého úkolu VIII-5-4 je vypracování podrobné koncepce monografie „Teoretické základy systému celoživotního vzdělávání v socialistické společnosti“, která byla kladně posouzena při průběžné oponentuře dílčího úkolu VIII-5-4/1 v r. 1978, jakož i dokončení četných podkladových studií k této monografii.

Navržená struktura monografie zahrnuje charakteristiku stavu a nástin tendencí dalšího rozvoje vzdělávací soustavy v ČSSR (ve srovnání se systémy ve vybraných socialistických zemích a v kritické konfrontaci se vzdělávacími soustavami ve vybraných kapitalistických zemích). Dále se v ní počítá s charakteristikou potřeb a požadavků socialistické společnosti ve vztahu ke komunistické výchově (vzdělání a výchově) a základních podmínek jejího optimálního fungování, jakož i s vymezením a rozpracováním principů charakterizujících systém celoživotního vzdělávání a výchovy v socialistické společnosti.

V hlavní části práce, týkající se dalšího rozvoje celoživotního vzdělávání a výchovy v socialistické společnosti po XVI. sjezdu KSČ a v období let 1986–2000, budou rozpracovány teoretické základy tohoto perspektivního systému z hlediska jeho základních component, především z hlediska projektu (systém cílů, obsahu, prostředků a podmínek komunistické výchovy), dále učitele (kolektivu učitelů, ředitele), žáka (kolektivu žáků) a institucionální základny, tj. výchovně vzdělávacích zařízení, dále z hlediska vlastností těchto component, vztahů mezi nimi a jejich vlastnostmi. Tento systém bude uvažován i ve vztazích k jeho okolí (socialistická společnost).

Výzkum v dílčím úkolu VIII-5-4/3 se soustředil na shromáždění podkladových materiálů ke studií—expertize „Výchova k vědeckému světovému názoru“. Výsledkem je řada dílčích studií a dokončené empirické šetření o stavu světónázorové výchovy žáků.

Expertiza vychází z pojetí výchovy k vědeckému světovému názoru jako dlouhodobého procesu, který má určité kvalitativní etapy odpovídající vývoji osobnosti mladého člověka a dominanci příslušných obsahových složek vědeckého světového názoru v té které etapě jeho rozvoje. Dále se vychází z toho, že utváření vědeckého světového názoru, probíhající jak v procesu výchovy, tak v procesu vzdělávání a realizace jejich vzájemné jednoty, je jedním z předpokladů k dosažení úspěšných výsledků. Věnuje se v ní rovněž pozornost vztahu komunistické výchovy a formativního vlivu prostředí v socialistické společnosti při utváření vědeckého světového názoru a sleduje se jejich vzájemná podmíněnost a ovlivňování.

Studie shromažďuje, třídí a syntetizuje vědecké poznatky o stavu, problémech, vědecko-

výzkumné rozpracovanosti a možnostech dalšího rozvoje světónázorové výchovy v rozvinuté socialistické společnosti a může posloužit jak při tvorbě podkladových materiálů k XVI. sjezdu KSČ, tak při rozpracovávání a realizaci některých principů a úkolů spjatých se zaváděním projektu dalšího rozvoje naší výchovně vzdělávací soustavy.

Podle závěru průběžného oponentního řízení rozvíjí se uspokojivě i vědeckovýzkumná práce v rámci dílčího úkolu VIII-5-4/4, která je organizována v devíti tematických okruzích a postihuje hlavní problematiku vzdělávání dospělých a jeho teoretické reflexe. O tom svědčí mj. i rozsáhlá publikační činnost zahrnující za uplynulé tři roky 26 monografií a 85 časopiseckých statí a článků. Z hlediska potřeb základního výzkumu jsou přínosem především výsledky dosažené při řešení základních teoretických a metodologických problémů pedagogiky dospělých. V této souvislosti je na místě připomenout alespoň publikaci J. Skalky a E. Livecky.³⁾

Hodnotné výsledky přináší i výzkumy v rámci dílčích úkolů VIII-5-4/5 a VIII-5-4/6, kde byly v uplynulém období provedeny předběžné experimentální sondy k upřesnění badatelských záměrů a rozvinuty četné empirické výzkumy. V oblasti pojetí žáka socialistické školy se zřetelem k jeho školní úspěšnosti byla dokončena a publikována rozsáhlá monografická práce.⁴⁾

Intenzivně se rozpracovávají i teoretické a metodologické problémy marxistické pedagogické diagnostiky. Byla dokončena rozsáhlá finální studie „K základním teoretickým problémům pedagogické diagnostiky“, v níž se pedagogická diagnostika interpretuje jako systémově založený, teoreticky zdůvodněný poznávací proces, který má mnoho stran a dimenzí. Pedagogická diagnóza jako určení stavu výchovně vzdělávací soustavy vzhledem k požadovaným cílům a normám a se zřetelem k odhalování předpokladů a možností zvyšování efektivnosti a optimalizace jejího fungování se reflektuje na různých úrovních — škola, žák, z hlediska subjektu a objektu diagnostiky, jejích adresátů atd. Hlavní pozornost se však věnuje diagnostice žáka, a to z hlediska pedagogicko-psychologického, pedagogického (v užším slova smyslu) a sociologicko-pedagogického.

Některých zajímavých výsledků bylo dosaženo i při zkoumání ostatní tematiky. Jde např. o výzkum některých individuálně typologických charakteristik učební a poznávací činnosti žáka (řešení problematiky individuálního přístupu k žákům), o měření účinnosti a efektivnosti výchovně vzdělávacího působení na žáka, o výzkum mimoschopnostních příčin sníženého školního výkonu, o zkoumání verbálních schopností jako jedné z determinant škol-

ní úspěšnosti žáků základní školy, dále o výzkum rozvoje osobnosti učně v procesu přípravy k povolání aj.

V rámci dílčího úkolu VIII-5-4/6 jsou přínosem zvláště dlouhodobé výzkumy činnosti učitele s tzv. kombinovanou aprobační (pro 1. a 2. stupeň základní školy), dále pedagogicko-psychologické a didaktické výzkumy zaměřené ke zvýšení efektivity vyučovacího procesu z hlediska interakce učitele a žáků, empirické šetření k problematice vztahů učňů a pedagogických pracovníků.

Z porovnání plánovaných a skutečně dosažených cílů a výstupů hlavního úkolu VIII-5-4 vyplývá, že se hlavní cíle a úkoly plánu daří úspěšně plnit. To se týká jak rovnoměrnosti plnění úkolů v souladu s časovým harmonogramem, tak uspokojivé vědecké úrovně a přínosu již dokončených i probíhajících výzkumů, jak to znovu potvrdila i zmíněná průběžná opo-
nentní řízení všech dílčích úkolů i celého hlavního úkolu VIII-5-4.

Na těchto průběžných oponenturách byl kladně zhodnocen dosavadní průběh vědeckovýzkumných prací i dosažené výsledky a bylo konstatováno, že lze očekávat včasné a kvalitní splnění všech cílových záměrů celého pětiletí 1976–1980. Současně přinesly oponentury i mnohé podněty pro závěrečnou etapu vědeckovýzkumných prací.

K úspěšnému plnění plánovaných úkolů i k vzájemnému skloubení jednotlivých dílčích úkolů přispěla především promyšlená teoretická a metodologická koncepce hlavního úkolu VIII-5-4, která vychází z pojetí komunistické výchovy (vzdělávání a výchovy) jako systému a v rámci jednotlivých dílčích úkolů počítá se zkoumáním základních komponent tohoto systému, jejich vlastností a vztahů. Posláním dílčího úkolu VIII-5-4/1, jehož odpovědným řešitelem je koordinátor hlavního úkolu VIII-5-4 prof. dr. B. Kujal, CSc., je orientovat a integrovat (teoreticky i metodologicky) výzkum v rámci celého hlavního úkolu VIII-5-4 a současně i shrnout a zobecnit podstatné výsledky celého výzkumu v ucelené základy teorie systému komunistické výchovy (vzdělávání a výchovy) a metodologii výzkumu tohoto systému.

Přínosem byly i různé formy spolupráce řešitelských kolektivů, zvláště mezi úkoly VIII-5-4/1 a VIII-5-4/2, jakož i VIII-5-4/5 a VIII-5-4/6. Ve všech dílčích úkolech byl respektován tzv. „přesahový“ aspekt zkoumané problematiky a uvažován i realizován přínos příslušného řešitelského kolektivu k hlavnímu výstupu celého úkolu VIII-5-4.

Významně přispěla k úspěšnému průběhu vědeckovýzkumných prací mezinárodní spolupráce, zvláště s pedagogickými pracovišti v socialistických zemích. V rámci dílčího úkolu VIII-5-4/1, VIII-5-4/2 a VIII-5-4/5 se rozvíjí především spolupráce s akademii pedago-

gických věd v SSSR a NDR, v posledním období i s Pedagogickým ústavem AV MLR. Mnohostranná smluvní spolupráce se všemi socialistickými zeměmi se uskutečňuje v rámci dílčího úkolu VIII-5-4/3. Bohaté zahraniční styky probíhají i v rámci dílčího úkolu VIII-5-4/4.

Kladnou úlohu při úspěšném rozvíjení a integraci výzkumu měla i činnost koordinační rady hlavního úkolu VIII-5-4, jakož i osobní působení koordinátora. Značným přínosem v uvedeném směru bylo i pětidenní soustředění řešitelů hlavního úkolu VIII-5-4 v listopadu 1978 v Liblicích, zaměřené především k projednání hlavních výstupů celého úkolu VIII-5-4.

Při celkovém kladném hodnocení sklobenosti a integrovanosti výzkumu je však stále více pocíťována potřeba větší komplexnosti a interdisciplinarity všech realizovaných výzkumů. Se zásadním řešením těchto otázek se sice počítá až v příští pětiletce, s přípravou koncepcí výzkumů tohoto typu se však započalo již v r. 1978.

Nemalá pozornost byla věnována v uplynulém období i spojení vědeckovýzkumných prací na státním programu s potřebami praxe, zvláště s realizací nového projektu naší výchovně vzdělávací soustavy. Z hlediska nových poznatků získaných v průběhu výzkumů byly např. analyzovány návrhy nových učebních plánů a osnov základní a zčásti i střední školy a ministerstvu školství ČSR byly předány některé návrhy a doporučení. Dále byla organizována pomoc resortnímu výzkumu, a to jak formou seminářů pro pracovníky aplikovaného výzkumu, tak oponenturou některých hlavních a dílčích úkolů resortního plánu, popřípadě i přímou pomocí při výzkumu, jako např. při přípravě Programu výchovně práce, při výzkumu řízení výchovy dělnické mládeže aj. Bezprostředním přínosem pro aplikovaný výzkum a školskou praxi jsou i publikované výsledky některých analýz.⁵⁾

Kromě uvedených hlavních výstupních prací pro Jednotný program (dokončení monografie Teoretické základy systému celoživotního vzdělávání v socialistické společnosti) a zmíněné fundamentální studie o marxistické pedagogické diagnostice se počítá v letech 1979–80 v rámci úkolu VIII-5-4/2 s pěti rozsáhlejšími monografiemi k otázkám perspektivního systému celoživotního vzdělávání, a to v českém jazyce, ruském jazyce, literární výchově, chemii i k otázkám řízení výchovně vzdělávacích činností na školách. Navíc bude k otázkám perspektivního systému celoživotního vzdělávání připravena i syntetická studie obecně didaktické povahy, v níž budou zobecněny významnější poznatky z celého výzkumu v rámci úkolu VIII-5-4/2.

V rámci dílčího úkolu VIII-5-4/3 budou i po dokončení studie-expertizy pokračovat výzkumy v oblasti světónázorové výchovy s cílem

připravit a do konce r. 1980 dát do tisku rozsáhlou monografii „Výchova k vědeckému světovému názoru, její vlastnosti a vztahy k ostatním komponentám výchovy a vzdělání“.

V rámci dílčího úkolu VIII-5-4/5 se plánuje kromě hlavního výstupu (K základním teoretickým problémům pedagogické diagnostiky) dokončení a příprava k tisku dvou rozsáhlejších monografií. Jde jednak o syntetickou studii „Žák socialistické školy a jeho sociální vztahy“, jednak o soubor analytických studií „Typologie učebních činností a řízené učení“. S dalšími pracemi monografické povahy či se sborníky studií se počítá v rámci dílčích úkolů VIII-5-4/4 a VIII-5-4/6.

Pokud jde o využití výsledků výzkumu hlavního úkolu VIII-5-4, byly již některé návaznosti naznačeny. Hlavní výstupy celého výzkumu jsou zařazením do jednotného programu přímo určeny pro potřeby nejvyšších stranických orgánů, další plánované monografie a studie mají pomoci jednak ústředním školským orgánům a resortnímu výzkumu, jednak školské praxi, učitelům, ředitelům škol a dalším školským pracovníkům. Kromě toho se bude pokračovat i v dosavadních formách pomoci ministerstvu školství ČSR a resortním ústavům při rozpracovávání a realizaci projektu dalšího rozvoje čs. výchovně vzdělávací soustavy. Základem pro podstatné prohloubení této pomoci bude kromě již uzavřené smlouvy o spolupráci PÚ JAK ČSAV s resortními ústavy ministerstva školství ČSR i připravovaná smlouva o spolupráci mezi ČSAV a ministerstvem školství ČSR.

František Bacík

¹⁾ V další části článku čerpá autor z podkladového materiálu pro průběžné oponentní řízení hl. ú. st. programu základního výzkumu

VIII-5-4, předloženého koordinátorem prof. dr. B. Kujalem, CSc.

²⁾ Kujal, B. a kol.: *K teoretickým základům systému celoživotní komunistické výchovy (vzdělávání a výchovy) v socialistické společnosti*. Praha, PÚ JAK ČSAV 1977, 183 s. *Modely perspektivního systému vzdělávání a výchovy v socialistické společnosti*. Red. J. Průcha. Praha, PÚ JAK ČSAV 1977. Semrád, J. a kol.: *Proces výchovy k vědeckému světovému názoru z hlediska jeho vztahů k ostatním komponentám systému vzdělávání a výchovy*. Praha, PÚ JAK ČSAV 1977. Helus, Z.—Pstružinová, J. (Ed.): *Žák, řízení jeho rozvoje a metody výzkumu*, Praha, PÚ JAK ČSAV 1977.

³⁾ Skalka, J.—Livečka, E.: *Adult education in the CSSR (Vospitanije i obrazovanie vzroslych v CSSR)*. Praha, UNESCO 1977.

⁴⁾ Helus, Z.—Hrabal, V.—Kulič, V.—Mareš, J.: *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. Praha, SPN 1978.

⁵⁾ Jde např. o analytické studie shromážděné ve sborníku *Šedesát let sovětské pedagogiky* (B. Kujal a M. Mašindová ed., Praha, PÚ JAK ČSAV a PÚ hl. m. Prahy 1977), dále o sborník B. Kujala a kol. *Tricet let bojů o jednotnou školu* (Praha, SPN 1979), o monografii F. Bacíka, V. Císarfe, J. Lukše *Řízení výchovně vzdělávací činnosti školy* (Praha, SPN 1978, 230 s.) aj.

III. MEZINÁRODNÍ VĚDECKÁ KONFERENCE O MODERNIZACI VYUČOVACÍHO PROCESU NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Ve dnech 12.—15. prosince 1978 se v Praze konala III. mezinárodní vědecká konference věnovaná modernizaci vyučovacího procesu na vysokých školách a zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků.

Už výčet pořadatelů — Ústav pro cyklickou přípravu vedoucích pracovníků MŠ ČSR při VŠE v Praze, Středisko moderních metod výuky VŠE v Praze, katedra obecné a pedagogické psychologie UK v Praze a Ústav didaktické techniky VŠZ v Brně — a počet účastníků (150 z ČSSR a 27 ze zahraničí) svědčí o širokém zájmu, který na sebe soustředila tematika konference.

Po zahájení konference přednesli v plénu doc. ing. F. Fabián, CSc., prof. dr. J. Linhart, DrSc., člen korespondent ČSAV, a doc. dr. M. Borák, CSc., referáty k obecným teoretickým a koncepčním otázkám rozvoje psychologie, vysokoškolské didaktiky i výchovy a vzdělávání vedoucích pracovníků. Doc. ing. F. Fabián, CSc., charakterizoval ve svém referátu současný stav a perspektivy rozvoje vysokých škol v rámci vzdělávací soustavy ČSR. Prof. dr. J. Linhart, DrSc., člen korespondent ČSAV, shrnul dlouhodobé výzkumy z oblasti teorie učení, popsal podstatu tohoto procesu i jeho strukturu a seznámil účastníky s novou definicí učení

ve vztahu ke kategoriím činnosti a vědomí. Analyzoval vztah mezi učením a řešením problémů, učením a kreativitou. Z těchto hledisek přispěl k objasnění aktivity, individuálního i sociálního učení a aktivizujících didaktických metod. Doc. dr. M. Borák, CSc., se zabýval problémy modernizace vyučovacího procesu. Charakterizoval zvolenou situaci a problémy spojené s projektováním cílů, obsahu, metod i prostředků výuky spolu s didaktickými a hodnotícími systémy a aktivizujícími didaktickými metodami. Součástí referátu byly i otázky přípravy lektorů a otázky komplexních vědeckých výzkumů.

Další jednání bylo organizováno v šesti lineárně uspořádaných sekcích. První sekce se zabývala otázkami koncepce vysokoškolské výuky a zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků (7 referátů), druhá sekce byla věnována problémům plánování obsahu studia (3 referáty), třetí sekce byla orientována na adaptaci studentů vysokých škol a na hodnocení studia absolventy (5 referátů předneseno a 2 zaslány), tématem čtvrté sekce byla didaktická technika a její efektivnost (3 referáty). Na poslední referát navazovala panelová diskuse o možnostech využití videotechniky ve vysokoškolské výuce. Námět se setkal s širokou účastí zájemců a četné úkázky i rozsah diskuse umožnily zevrubné objasnění této formy výuky.

Nejvíce referátů (13) bylo předneseno v páté sekci, zaměřené na aktivizující problémové didaktické metody. Poslední sekce byla orientována na didaktické systémy a přípravu lektorů (6 referátů).

V rámci konference se uskutečnil i diskusní večer, v němž účastníci rozdělení do tří skupin diskutovali na tato témata:

- problémy stanovení cílů a jim odpovídajícího obsahu a metod výuky ve vysokoškolském studiu a v kursech zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků;
- problémy tvorby didaktických systémů zaměřených na formování a rozvoj dovedností v řešení problémů a sociálního chování pro vysokoškolskou výuku a kursy zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků;
- systém a metody hodnocení výsledků vysokoškolského studia a studia v kursech zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků.

Názorovou jednotu účastníků konference, vyplývající z obsahu přednesených referátů i z obsahu diskusí, je možno shrnout a vyjádřit v těchto stanoviscích:

Formování profilu vysoce kvalifikovaných odborníků ve všech sférách jejich přípravy je v zásadě třeba chápat trojdimenzionálně jako vytváření

- strukturovaného souboru vědomostí,
- systému intelektových dovedností,
- komplexu dovedností z oblasti sociálního chování.

Jednosměrně předávaný soubor vědomostí představuje sice nepostradatelnou, ale pouze jednu složku přípravy. Její statická a zrychlující se nárůst objemu informací si vynucují položit důraz na formování systému dovedností jak v intelektové, tak psychosociální sféře. Dynamický (akční a interakční) charakter obou těchto složek vyžaduje značně odlišný přístup k plánování, organizaci a zabezpečení výuky orientované na řešení problémů.

Rozvoj myšlení i zvyšování sociální kompetence (chápané v současné době jako dvě nedělitelné součásti přípravy) může probíhat jen za aktivní účasti těch, o něž v tomto procesu jde, a to při aplikaci relevantních metod, tj. — souhrnně řečeno — aktivizujících problémových didaktických metod. Proto bude vysokoškolská didaktika a didaktika dospělých muset řešit řadu závažných problémů:

1. stanovit proporci a hierarchii cílů, vymezit splnitelné globální i dílčí cíle a vycházet přitom jak z požadavků profese, tak ze skutečně zjištěné vstupní úrovně;
2. vymezit obsah přípravy a tomu odpovídající metody realizace cílů, přičemž bude třeba v některých případech diferencovat metody vhodné převážně pro výuku studentů a pro přípravu dospělých;
3. zabezpečit kvalitu realizace cílů zejména v oblasti přípravy lektorů, materiálních a nemateriálních podmínek. Jde přitom i o řešení problémů spojených s vybudováním banky všech metodických pomůcek (případových studií, her, dotazníků, testů apod.), se standardizací pomůcek používaných v rámci aktivizujících didaktických metod aj.;
4. vypracovat vhodná kritéria a nástroje hodnocení vstupních parametrů, průběžných, výstupních i dlouhodobě dosahovaných výsledků, validizovat hodnotící postupy s ohledem na vytýpané profesní požadavky podmiňující vytyčené cíle;
5. rozvíjet pomocí výzkumu — a to i základního — pedagogickou teorii tak, aby pokud možno předcházela praxi;
6. vypracovat optimální (a tedy účinnou) strategii a taktiku pomáhající rozšířit — v podstatně větší míře než dosud — prostor pro uplatňování aktivizujících didaktických metod ve vysokoškolské výuce a v kursech pro vedoucí pracovníky;
7. jako základ pro toto rozšíření vypracovat ucelené a relativně samostatné didaktické systémy předmětů, tréninkové soustavy a vzorové programy rozvíjející myšlení, sociální interakce i tvůrčí postupy. Dbát přitom na sladění obsahové a procesuální stránky podle toho, zda jde v daném případě primárně o řešení problému, anebo o sociální interakce.

V závěrech konference bylo konstatováno,

že otázkám koncepce, rozvoje a modernizace vysokoškolské didaktiky a didaktiky přípravy vedoucích pracovníků je třeba věnovat zvýšenou pozornost v souladu s potřebami socialistické společnosti. Vyučovací proces na vysokých školách a při zvyšování kvalifikace vedoucích pracovníků je nutné více než dosud orientovat na didaktické metody spjaté s řešitelnými problémy, s rozvojem tvořivého myšlení, se skupinovými prací, na metody zvyšující moti-

vaci učení a aktivizující účastníky vyučovacího procesu.

Účastníci z ČSSR vyjádřili plnou podporu realizaci projektu dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy na vysokých školách a systému cyklické přípravy vedoucích pracovníků. Ocenili všestrannou užitečnost konference, doporučili vydání sborníku všech referátů a zorganizování obdobného setkání v dohledné době.

Jiří Průcha

25 LET VĚDECKÉ A PEDAGOGICKÉ PRÁCE KATEDRY PEDAGOGIKY FF UK V PRAZE

Začátkem roku 1979 se uskutečnilo setkání absolventů a pracovníků katedry pedagogiky FF UK u příležitosti 25. výročí obnovení její činnosti. K tomuto výročí obdržela řadu pozdravných dopisů. V jednom z nich, napsaném pracovníky katedry společensko-politické a pedagogické praxe pedagogické fakulty v Banské Bystrici, se uvádí: „25 rokov je dosť v živote jednotlivca, nie to ešte v živote pracovného kolektívu, ktorý všetok svoj um, srdce i sily odovzdáva v prospech rozvoja našej socialistickej spoločnosti na úseku veľmi užšachtilom — úseku školstva a vedy, úseku výchovy a vzdelávania budúcich socialistických učiteľov, rozvoja pedagogickej vedy, výchovy nových vedeckých pracovníkov, praktickej realizácie školskej politiky KSC.“

K tomuto výročí byla vydána publikace „25 let vědecké a pedagogické práce katedry pedagogiky filozofické fakulty Univerzity Karlovy“, věnovaná památce akademika Otokara Chlupa, prvního vedoucího obnovené katedry pedagogiky na FF UK. V úvodní stati od Karla Gally a Richarda Sedláře Čtvrt století katedry pedagogiky je podán přehledným způsobem průřez dějinami pedagogiky jako univerzitního oboru a tradicemi výchovně vzdělávací praxe v pedagogických disciplínách na Karlově univerzitě, zvláště se zřetelem k filozofické fakultě. Je zde vzpomenu to časově sice krátkého, ale významného působení zvláště G. A. Lindnera jako ředitele pedagogického semináře filozofické fakulty a jeho následovníků Josefa Durdíka, Františka Drtiny, Otokara Kádnera i Josefa Hendricha jako posledního ředitele pedagogického semináře před uzavřením vysokých škol v r. 1939.

Pedagogika v tomto období byla na FF UK koncipována jako výchovně vzdělávací praxe pedagogické přípravy středoškolských profesorů, protože fakulta připravovala vesměs kandidáty učitelství pro střední školy. Sám obor jako základ pedagogického vzdělávání středoškolského učitele však v té době nebyl přes úsilí vědeckých pracovníků, mimo jiné i G. A.

Lindnera, prakticky vůbec rozvíjen. Příprava učitelů obecných a měšťanských škol nebyla vůbec realizována.

Zásadní řešení této otázky i dalších otázek, jako zvláště dvoukolejně struktury školské soustavy, demokratizace školství aj., bylo provedeno až ve spojitosti se změnami sociálně politické a ekonomické struktury naší společnosti po roce 1945 a zvláště pak od roku 1948.

Stat' podrobně rozebírá vývoj událostí po roce 1948 a zabývá se úlohou, kterou v nich sehraává osobnost nejvýznamnějšího pedagoga této doby, akademika Otokara Chlupa. Je zejména Chlupovou zásluhou, že v souvislosti s uskutečňováním reformy našeho školství v roce 1953, kterou se mimo jiné rušily po válce ustavené pedagogické fakulty a zřizovaly vysoké a vyšší školy pedagogické, které měly zcela převzít i přípravu středoškolských učitelů, pedagogická tradice na Karlově univerzitě a zvláště na její filozofické fakultě nezanikla. Chlup má rovněž zásluhu o ustavení a rozvoj pedagogického vzdělání učitelů vysokých škol i o počátky vysokoškolské pedagogiky jako vědní disciplíny.

V roce 1953 byla na tehdejší filozoficko-historické fakultě UK zřízena katedra pedagogiky. Jejím prvním vedoucím do roku 1956 byl Otokar Chlup, v letech 1956–1975 byl v čele katedry Karel Galla a od roku 1975 Richard Sedlář.

Dnes zabezpečuje katedra pedagogickou přípravu budoucích středoškolských učitelů společenskovědních předmětů všeobecně vzdělávacích škol (5.–12. ročníku), odborných a učňovských škol jak na vlastní fakultě, tak na fakultě přírodovědecké, UMPRUM a AVU ve společném základu učitelského studia.

Dále zajišťuje postgraduální studium a zvyšování speciální kvalifikace učitelů na školách, rekvalifikační kurzy pro středoškolské učitele. Připravuje odborné pedagogy pro práci v systému podnikové výchovy, pro kulturněvýchovná zařízení, pedagogicko-psychologické poradny, pedagogická střediska apod. v rámci od-

borného studia pedagogiky jako vědní disciplíny.

Katedra se významnou měrou podílí na rozvoji pedagogických věd v těsné spolupráci s dalšími pedagogickými pracovišti. Řada členů katedry rovněž rozsáhle publikuje. Bibliografický přehled prací členů katedry je uveden jako součást sborníčku. Kolektiv členů katedry se vědecky zabývá řadou základních otázek rozvoje pedagogických věd. V rámci státního plánu výzkumu řeší základní metodologické otázky rozvoje marxistické pedagogiky, zabývá se její konfrontací se soudobými buržoazními pedagogickými směry, řeší metodologické otázky výchovy k vědeckému světovému názoru jako nedílné součásti systému komunistické výchovy, zkoumá problematiku vlivu vrstevnických a kolektivních vztahů na utváření a rozvoj osobnosti apod.

Katedra se podílí na úkolu Pedagogické problémy středních škol, dále na celofakultním úkolu Společenské vědomí a praxe výstavby rozvinuté socialistické společnosti, analýzou komunistické výchovy jako prostředku cílevědomého a plánovitého rozvíjení socialistického vědomí.

Za 25 uplynulých let katedra vychovala 429

studentů denního studia i studia při zaměstnání, 35 absolventů denního studia úspěšně složilo rigorózní zkoušky a 22 interních a externích aspirantů získalo ve vědecké přípravě hodnotu kandidáta pedagogických věd.

Slavnostní setkání v Obecním domě 5. ledna 1979 věnované 25 letům tvůrčí vědecké a pedagogické práce katedry pedagogiky FF UK zůstane pro jeho účastníky nadlouho pěkným zážitkem. Vždyť po mnoha letech se tu sešli její absolventi se svými učiteli. Mnozí absolventi se mezitím stali významnými pracovníky pedagogické teorie a praxe, vědeckovýzkumnými pracovníky či učiteli na pedagogických katedrách většiny pedagogických fakult apod. Ale nezapomínají. Za všechny, kteří své poděkování vyslovili písemně, cituji z dopisu jedné absolventky: „Vřele děkuji za vše (hlavně za vzácné pochopení a pomoc při studiu) a ráda vzpomínám.“

Spolupráce učitelů a studentů závěrem studia nekončí, stává se novou kvalitou tvořivé spolupráce učitelů a absolventů.

Spolu s autory úvodní stati vyslovujeme závěrem: „Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque eveniat!“

Petr Beroušek

ZPRÁVA O ZASEDÁNÍ VĚDECKÉHO KOLEGIA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE ČSAV

První zasedání vědeckého kolegia v roce 1979 se konalo 30. ledna.

Členové vědeckého kolegia zhodnotili jeho činnost v roce 1978 na základě zprávy připravené doc. dr. M. Kodýmem, CSc. Kladně byl oceněn další rozvoj marxistické pedagogiky a psychologie v uplynulém období a účast obou věd při plnění společenských úkolů vyplývajících ze závěrů XV. sjezdu KSČ, zejména však z dokumentu ÚV KSČ z června 1976 „O dalším rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v ČSSR“. Hodnocení vyústilo ve vytyčení hlavních směrů práce vědeckého kolegia v příštím období. Z nich byl vyvozen plán práce vědeckého kolegia na rok 1979, který vychází též z plánu akčních opatření ČSAV do roku 1980, o němž podal informaci předseda vědeckého kolegia člen korespondent J. Linhart.

Na zasedání byla projednána koncepce společného zasedání vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV s vědeckým kolegiem biologie ČSAV, které se uskuteční v dubnu 1979. Jednání se bude zabývat mezivědními vztahy obou věd a jejich aktuálními úkoly v socialistické společnosti.

Vědecké kolegium se dále zabývalo edičními otázkami na základě jednání ediční komise, projednalo náměty vědeckého kolegia předkládané vedoucímu oddělení pro řízení pracovišť na udělení odměn ČSAV za mimořádně úspěšné vyřešení úkolů v roce 1978, schválilo přípravu obhajob doktorských disertačních prací z oboru psychologie a vyjádřilo souhlas s realizací společného sympozia Psychologického ústavu ČSAV a Psychologického ústavu AV SSSR v I. čtvrtletí 1980.

Druhé zasedání se konalo 28. února 1979.

Byly předneseny kontrolní zprávy o plnění vědeckovýzkumných úkolů v rámci Jednotného programu společenských věd (prof. dr. B. Kujal, člen kor. J. Linhart, prof. dr. T. Pardel), které byly předtím podrobně prodiskutovány na schůzích komisí vědeckého kolegia. Vědecké kolegium projednalo podněty z komisí a vzalo přednesené zprávy se souhlasem na vědomí. Zároveň byl projednán návrh na udělení ceny ČSAV za výsledky vědeckovýzkumné práce k 1. V. 1979 pro kolektiv autorů Linhart, Sedláková, Mikšík, Brichcín, Novák za monografickou studii „Základy obecné psychologie“.

kteřá byla zpracována v rámci plnění HÚ SPZV VIII-5-1.

Dále vědecké kolegium zhodnotilo činnost vědeckých společností při ČSAV za rok 1978. Předsedové obou společností (doc. dr. J. Skalka, DrSc., za Československou pedagogickou společnost a dr. D. Kováč, DrSc., za Československou psychologickou společnost) referovali o činnosti vědeckých společností na základě připravených zpráv a doc. dr. M. Kodým, CSc., člen komise pro organizaci vědeckých společností, provedl shrnující hodnocení, s nímž členové vědeckého kolegia vyjádřili souhlas.

V dalším jednání byla projednána koncepce dvou zasedání vědeckého kolegia s rozšířenou účastí: v říjnu na téma „Funkce vědy při reali-

zaci nové výchovně vzdělávací soustavy“ a v listopadu na téma „Plán pedagogického a psychologického výzkumu na 7. pětiletku“. Vědeckou informaci „Objektivní výzkum individuálního vědomí člověka“ přednesl doc. dr. T. Radil, DrSc. Vědecká sdělení o nejnovějších výsledcích pedagogických a psychologických věd u nás i v zahraničí budou zařazována na zasedání vědeckého kolegia pravidelně.

Vědecké kolegium projednalo dále ediční otázky na základě jednání ediční komise, vyslechlo informaci o celostátní konferenci učitelů, již se v dubnu t. r. zúčastní aktivně též většina členů vědeckého kolegia, a schválilo doplnění redakční rady časopisu *Pedagogika*.

Miloslav Kodým

Hlásání sovětského vlastenectví nemůže být odtrženo od kořenů minulosti našeho národa. Musí být naplněno vlasteneckou hrdostí na činy svého národa. Vždyť sovětské vlastenectví je přímým dědicem tvůrčího díla předků, kteří se zasloužili o rozvoj našeho národa.

Sovětský život to velmi jasně dokazuje. Stačí, když uvedeme jedinou skutečnost. S jakým nadšením si obnovují osvobozené národy ve své paměti postavy epických a historických hrdinů! Zobrazují je ve svých nejlepších uměleckých dílech, kde každý z nich může říci všem národům SSSR: „Vidíte, nejsem jen z čísi milosti členem velkého svazku národů, nejsem člověk bez rodu, zde je můj rodokmen, na který jsem hrdý, a přál bych si, abyste se také vy, moji bratři v práci a v boji za lepší ideály lidstva, obdivovali mému rodokmenu.“

Sovětské vlastenectví má své zdroje v daleké minulosti, začíná národním eposem, saje do sebe vše nejlepší, co vytvořil národ, a považuje za velkou čest hájit tyto hodnoty národního ducha. Velká proletářská revoluce nezničila jen vše staré, ale dala také základ velké tvořivé práci.

Byla velkým očistným uragánem v hlavách miliónů lidí, dala jim odvahu a víru ve vlastní síly, udělala z nich bohatýry schopné zvítězit nad celým nepřátelským světem.

Z referátu M. I. Kalinina na stranickém aktivu Moskvy
2. října 1940
